

സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ: ഭാഗം III
കെ. ദാമോദരൻ

11. പള്ളിക്കൂടത്തിലെ പ്രാർത്ഥന

സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ: ഭാഗം III

കെ. ദാമോദരൻ

(മലയാളം: രാഷ്ട്രീയം, ചരിത്രം)

കെ. ദാമോദരൻ എഡിറ്റോറിയൽ കമ്മിറ്റി

- ആന്റണി തോമസ്
- സി. എൻ. ജയദേവൻ
- എം. പി. അച്യുതൻ
- ഐ. വി. ശശാങ്കൻ
- ഡോ. വള്ളിക്കാവ് മോഹൻദാസ്

© 2009–2020 Prabhatham Printing & Publishing Co. (P) Ltd., Trivandrum, owned by Communist Party of India, Trivandrum.

Printed editions published by Prabhatham Printing & Publishing Co. (P) Ltd.

First published in print media 2009.

The electronic versions are released under the provisions of [Creative Commons Attribution By Share Alike](#) license for free download and usage.

The electronic versions were generated from sources marked up in [L^AT_EX](#) in a computer running GNU/LINUX operating system. PDF was typeset using [X_YL^AT_EX](#) from [T_EXLive](#) 2020. The base font used was traditional script of Rachana, contributed by KH Hussain, et al. and maintained by [Rachana Institute of Typography](#). The font used for Latin script was [Linux Libertine](#) developed by Philipp H. Poll.

Cover: [Mansu Hill Grand Monument](#), a picture of sculpture by [Jennybento](#). The image is taken from [Wikimedia Commons](#) and is gratefully acknowledged.

Sayahna Foundation

JWRA 34, Jagathy, Trivandrum, India 695014

URL: www.sayahna.org

ഉള്ളടക്കം

11	പള്ളിക്കൂടത്തിലെ പ്രാർത്ഥന	1
1	സർക്കാർ പ്രാർത്ഥന	3
2	മതം: വീട്ടിലും പള്ളിയിലും	4
3	നമ്മുടെ നാട്ടിൽ	5
4	മതേതരത്വം	6

— 11 —

പള്ളിക്കൂടത്തിലെ പ്രാർത്ഥന

പള്ളിക്കൂടത്തിൽ വെച്ച വിദ്യാർത്ഥികളെക്കൊണ്ട് ഈശ്വര പ്രാർത്ഥന നടത്തിയുന്നത് ശരിയാണോ? അതു ഭരണഘടനയുടെ തത്വങ്ങൾക്കനുയോജ്യമാണോ?

ഇങ്ങനെയൊരു ചോദ്യം ചോദിക്കുന്നതുതന്നെ ദൈവ നിന്ദയാണെന്നും പള്ളിക്കൂടത്തിൽ നിന്നും പ്രാർത്ഥന യൊഴിവാക്കിയാൽ കുട്ടികളെല്ലാം കാടൻമാരായി തീരുമെന്നും വിശ്വസിക്കുന്ന ചില ശുദ്ധാത്മാക്കളെ നമ്മുടെ നാട്ടിലും കാണാം. അവരുടെ കണ്ണുതുറപ്പിക്കാൻ പര്യാപ്തമായ ഒരു വിധിയാണ് ഈയിടെ അമേരിക്കയിലെ സുപ്രീംകോടതി പുറപ്പെടുവിച്ചത്.

വിഷയം പള്ളിക്കൂടത്തിലെ പ്രാർത്ഥന തന്നെ. പാഠം തുടങ്ങുന്നതിന് മുമ്പ് പള്ളിക്കൂടത്തിൽ വെച്ച് കുട്ടികളെക്കൊണ്ട് പ്രാർത്ഥന നടത്തിക്കുന്നത് ശരിയാണോ? 'ഒരു മതം സ്ഥാപിക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ചുള്ളതോ മതപരമായ സ്വാതന്ത്ര്യം നിരോധിക്കുന്നതോ ആയ യാതൊരു നിയമവും കോൺഗ്രസ് (പാർലമെന്റ്-ലേ) പാസാക്കുന്നതല്ല.' എന്ന് അസന്ദിഗ്ധമായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന അമേരിക്കയുടെ ഫെഡറൽ ഭരണഘടനയനുസരിച്ച് പള്ളിക്കൂടത്തിലെ പ്രാർത്ഥനകളെ ന്യായീകരിക്കാമോ? ഒരിക്കലും ന്യായീകരിക്കാൻ വയ്യെന്നാണ് ജസ്റ്റിസ് ബ്ലാക്കിന്റെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള ജഡ്ജിമാരുടെ കോടതി വിധി പ്രസ്താവിച്ചത്.

1 സർക്കാർ പ്രാർത്ഥന

1951-ൽ ന്യൂയോർക്ക് സ്റ്റേറ്റിലെ റീജൻറ് ബോർഡ്, പള്ളിക്കൂടത്തിലെ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ഉപയോഗത്തിനു വേണ്ടി ഒരു പ്രാർത്ഥന തയ്യാറാക്കി അയച്ചുകൊടുത്തു, പ്രാർത്ഥനയിതാണ്”

‘സർവ്വശക്തനായ ദൈവമേ, അങ്ങയെ ആശ്രയിക്കുന്നവരാണ് ഞങ്ങൾ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെയും ഞങ്ങളുടെ മാതാപിതാക്കന്മാരെയും ഞങ്ങളുടെ രാജ്യത്തെയും അനുഗ്രഹിക്കണമേ’

ഈ പ്രാർത്ഥന തികച്ചും നിർദ്ദോഷമാണെന്നും അമേരിക്കയിലെ വ്യത്യസ്ത മതക്കാർക്ക് ഒരുപോലെ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണെന്നും മറ്റാണ് പറയപ്പെട്ടിരുന്നത്. പക്ഷേ, അതുണ്ടായില്ല യഹൂദന്മാർ, യൂണിറ്റേറിയന്മാർ, യാതൊരുകാര്യത്തിലും വിശ്വസിക്കാത്തവർ, എത്തിക്കൽ കൾച്ചറൽ സൊസൈറ്റി എന്ന സാംസ്കാരിക സംഘടനയിലെ അംഗങ്ങൾ മുതലായ വിഭാഗക്കാർ പ്രതിഷേധശബ്ദങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചു. അവരിൽപ്പെട്ട പത്തു വിദ്യാർത്ഥികളുടെ രക്ഷിതാക്കന്മാർ കോടതിയിൽ കേസുകൊടുത്തു. തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെക്കൊണ്ട് പള്ളിക്കൂടങ്ങളിൽചൊല്ലിപ്പിക്കുന്ന പ്രാർത്ഥന ഭരണഘടനാവിരുദ്ധമായി പ്രഖ്യാപിക്കണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ടു. എതിർകക്ഷിക്കാരും വിട്ടില്ല. 16 രക്ഷിതാക്കൾ പ്രാർത്ഥന തുടരണമെന്നു വാദിച്ചു. പ്രാർത്ഥനയ്ക്ക് ആരും നിർബന്ധിക്കപ്പെടുന്നില്ലെന്നും സ്വമനസ്സാലെ അമേരിക്കയുടെ മതസാംസ്കാരിക പാരമ്പര്യങ്ങളെ നിലനിർത്താൻ വേണ്ടിയാണ് അവർ പ്രാർത്ഥനയിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നത് എന്നും മറ്റും വാദിക്കപ്പെട്ടു.

ഔപചാരികമായി പറഞ്ഞാൽ, നിർബന്ധമുണ്ടായിരുന്നില്ല. പക്ഷേ, പ്രാർത്ഥനയിൽ പങ്കുകൊള്ളാൻ കൂട്ടാക്കാത്ത വിദ്യാർത്ഥികൾ ഒറ്റപ്പെടുകയേയുള്ളൂവെന്ന് പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. തന്റെ കുട്ടി മറ്റുള്ളവരുടെയിടയിൽ ‘പറയ’നായി തീരുമോയെന്ന ഭയം കൊണ്ടാണ് പ്രാർത്ഥനയ്ക്ക് കൂടിയത് എന്ന് ഒരു രക്ഷിതാവ് തുറന്നുപറഞ്ഞത് അർത്ഥഗർഭമാണ്. പക്ഷേ, എന്തു വാദിച്ചിട്ടും ഫലമുണ്ടായില്ല. കേസു തോറ്റു. അതിനെ തുടർന്ന് മുൻപറഞ്ഞ പത്തു രക്ഷിതാക്കന്മാർ സുപ്രീംകോടതിയിൽ അപ്പീൽ കൊടുത്തു. ആ അപ്പീലിന്മേലുള്ള വിധിയാണ് ഇപ്പോൾ പുറത്തുവന്നിട്ടുള്ളത്.

2 മതം: വീട്ടിലും പള്ളിയിലും

പള്ളിക്കൂടങ്ങളിലെ ഉപയോഗത്തിനു വേണ്ടി ഒരു സ്റ്റേറ്റ് തയ്യാറാക്കി അയയ്ക്കുന്ന പ്രാർത്ഥന നിർബന്ധപൂർവ്വമായതല്ലെങ്കിൽ കൂടി, ഭരണഘടനാപരമായി സംരക്ഷിക്കപ്പെടുന്ന മതസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനെതിരായതല്ലെന്നാണ് ജഡ്ജിമാർ പ്രഖ്യാപിച്ചത്. കോടതിയുടെ വിധിന്യായത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

“മാറി മാറി വരുന്ന ഗവൺമെന്റുകൾ പ്രാർത്ഥനകൾ രചിക്കുന്നതും ഔദ്യോഗിക പ്രാർത്ഥനകൾക്ക് അനുവാദം നൽകുന്നതുമായ സമ്പ്രദായത്തിൽ നിന്ന് ഒഴിഞ്ഞുനിൽക്കണമെന്ന് പറയുന്നത് ദൈവദൂഷണമോ മതവിരുദ്ധമോ അല്ല. നേരെമറിച്ച് മതപരമായ ഈ ജോലി ജനങ്ങൾക്കും അവരുടെ മതോപദേശകർക്കും വിട്ടുകൊടുക്കുകയാണ് ഉത്തമമായിട്ടുള്ളത്”

ഒരു മതേതരരാഷ്ട്രത്തിനു യോജിച്ച വിധി തന്നെയാണിതെന്നും അമേരിക്കൻ ഭരണഘടനയുടെ ജനാധിപത്യപരമായ ഘടകങ്ങൾ പൂർണ്ണമായി നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടില്ലെന്നാണിത് കാണിക്കുന്നത് എന്നും പുരോഹിതന്മാരും രാഷ്ട്രീയ നേതാക്കന്മാരും ബുദ്ധിജീവികളും പത്രപ്രവർത്തകന്മാരുമുൾപ്പെടെയുള്ള പലരും പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായി. അഭിപ്രായവ്യത്യാസമുള്ളവർ പോലും സുപ്രീംകോടതിയുടെ വിധിയെ പൂർണ്ണമായും മാനിയ്ക്കണമെന്ന്, ഒരു കത്തോലിക്കനായ പ്രസിഡൻ്റ് കെന്നഡി പോലും പ്രസ്താവിച്ചു. പക്ഷേ, പിന്തിരിപ്പന്മാരായ ചില പുരോഹിതന്മാർ സുപ്രീംകോടതിയുടെ വിധിയിൽ കഠിനമായ ഉൽകണ്ഠയും പ്രതിഷേധവും പ്രകടിപ്പിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. പള്ളിക്കൂടങ്ങളിൽ പ്രാർത്ഥനയില്ലാതായാൽ രാജ്യമാകെ കുട്ടിച്ചോറാകുമെന്നാണവർ ഭയപ്പെടുന്നത്. ഭരണഘടന അങ്ങനെയൊന്നിൽ അതുടനെ ഭേദഗതി ചെയ്ത് പ്രാർത്ഥന വീണ്ടും തുടരണമെന്നാണവർ ആവശ്യപ്പെടുന്നത്.

ഇങ്ങനെ പള്ളിക്കൂടങ്ങളിൽവെച്ച് പ്രാർത്ഥന നടത്തുന്നതിനെ എതിർക്കുന്നവരും അനുകൂലിക്കുന്നവരും തമ്മിലുള്ള ഒരു സമരമാണ് ഇപ്പോൾ അമേരിക്കയിൽ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്. ഇതിലാർ വിജയിക്കുമെന്ന് പറയാനായിട്ടില്ല.

3 നമ്മുടെ നാട്ടിൽ

കേരളത്തിൽതന്നെ അമേരിക്കൻ ജഡ്ജിമാരുടെ ഈ വിധിയെപ്പറ്റി വ്യത്യസ്താഭിപ്രായങ്ങൾ ഉന്നയിക്കപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അതിലുത്തരപ്പെടാനമില്ല. ജനാധിപത്യാവകാശങ്ങൾക്കുവേണ്ടിയുള്ള സമരം അമേരിക്കയിലെന്നപോലെ ഇന്ത്യയിലും, ഒരു വിധത്തിലല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരുവിധത്തിൽ, നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണല്ലോ.

നമ്മുടെ രാജ്യത്തിലെ ഭരണഘടന വിഭിന്നമതങ്ങളിൽ വിശ്വസിക്കുന്നവർക്കും ഒരു മതത്തിലും വിശ്വസിക്കാത്ത നിരീശ്വരവാദികൾക്കുമെല്ലാം ഒരേതരത്തിലുള്ള അവകാശങ്ങളാണനുവദിച്ചിട്ടുള്ളത്. എന്നിട്ടും സ്റ്റേറ്റിന്റെ പൊതുമുതൽ ചെലവിട്ടുകൊണ്ടുതന്നെ ചില മതങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേക പരിഗണനകളനുവദിക്കുന്നുവെന്ന ആക്ഷേപം പലപ്പോഴും പൊന്തിവരാറുണ്ട്. നമ്മുടെ നാട്ടിൽ പുതുതായി ഒരു കപ്പൽ സമുദ്രത്തിലിറക്കപ്പെടുകയോ, ഒരു പാലം ഉദ്ഘാടനം ചെയ്യപ്പെടുകയോ മറ്റോ ചെയ്യുമ്പോൾ ഹിന്ദുമതത്തിന്റേതായ ചില പ്രാർത്ഥനകളും ചടങ്ങുകളും ഇന്നും ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടുവരാറുണ്ട്. കുട്ടികളുടെ പാഠപുസ്തകം തുടങ്ങുന്നതുതന്നെ ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനയോടു കൂടിയാണ്. ഒരു മതേതരരാഷ്ട്രത്തിൽ ഇത്തരം സമ്പ്രദായങ്ങൾ തുടരുന്നത് ശരിയാണോ?

4 മതേതരത്വം

മതേതരരാഷ്ട്രമെന്നാൽ എല്ലാ മതങ്ങളെയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കലാണ് എന്നുവരെ അടുത്തകാലത്ത് ചിലർ വാദിക്കാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, ഇതു മതവിശ്വാസികളുടെ മാത്രം പ്രശ്നമാണോ? മതവിശ്വാസികൾക്കെന്നപോലെതന്നെ മതവിശ്വാസികളല്ലാത്ത നിരീശ്വരവാദികൾക്കും തങ്ങളുടെ മനസാക്ഷിയനുസരിച്ചു ജീവിക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം, നമ്മുടെ ഭരണഘടന അനുവദിക്കുന്നില്ലേ? ഉണ്ടെന്നു തീർച്ച. പക്ഷേ പ്രവൃത്തിയിൽ ആ സ്വാതന്ത്ര്യം നിഷേധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്.

മതവിശ്വാസികൾക്ക് തങ്ങളുടെ വീട്ടിലിരുന്നുകൊണ്ട് ഇഷ്ടംപോലെ പ്രാർത്ഥിക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടാവണം. പള്ളിയിലോ, അമ്പലത്തിലോ പോയി ഇഷ്ടമുള്ള ദൈവത്തെ പ്രാർത്ഥിക്കാനും, പൂർണ്ണമായ സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടായിരിക്കണം. മതവിശ്വാസങ്ങളെ പരസ്പരം വ്രണപ്പെടുത്തുന്ന പ്രവണതകളെ തടയുകയും വേണം.

പക്ഷേ, മതവും ഭരണകൂടവും തമ്മിൽ കൂട്ടിക്കുഴയ്ക്കരുത്. ഭരണകാര്യങ്ങളിൽ കത്തിക്കയറിയിരിക്കാൻ മതവിശ്വാസത്തെ അനുവദിച്ചുകൂടാ. പൊതുമുതൽകൊണ്ട് നടത്തുന്ന വിദ്യാലയങ്ങളിലും സ്റ്റേറ്റ് സ്ഥാപനങ്ങളിലും പൊതുയോഗങ്ങളിലും മറ്റും ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനയോ മറ്റ് മതചടങ്ങുകളോ നടത്തുന്നത് ഭരണഘടനയുടെ മൗലികതത്വങ്ങൾക്കെതിരാണ് വ്യക്തമാക്കണം.

അമേരിക്കയുടെ സുപ്രീംകോടതിവിധിയിൽ നിന്ന് ഈയൊരു പാഠം നമ്മുടെ ഭരണാധികാരികളും പൊതുപ്രവർത്തകരും പഠിച്ചുവെങ്കിൽ അതു നമ്മുടെ നാട്ടിന്റെ പുരോഗതിയ്ക്ക് വളരെ സഹായകരമായിരിക്കും. □

(നവംബർ, 28-7-1962)

കെ. ദാമോദരൻ

കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് പാർട്ടിയുടെ കേരളത്തിലെ സ്ഥാപകനേതാക്കളിൽ ഒരാളും മാർക്സിസ്റ്റ് സൈദ്ധാന്തികനും എഴുത്തുകാരനുമായിരുന്നു കെ. ദാമോദരൻ (ഫെബ്രുവരി 25, 1904-ജൂലൈ 3, 1976). മലപ്പുറം ജില്ലയിലെ തിരൂർ

വില്ലേജിൽ പൊറ്റൂർ ദേശത്തു് കീഴേടത്ത് എന്ന സമ്പന്ന നായർ കുടുംബത്തിൽ കിഴക്കിനിയേടത്ത് തുപ്പൻ നമ്പൂതിരിയുടേയും കീഴേടത്ത് നാരായണി അമ്മയുടേയും മകനായാണ് ദാമോദരൻ ജനിച്ചത്. കേരള മാർക്സ് എന്നാണ് അദ്ദേഹം വിശേഷിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്നത്. 'പാട്ടുബാക്കി' എന്ന നാടകരചനയിലൂടെയും അദ്ദേഹം പ്രശസ്തനായി. കോഴിക്കോട് സാമൂതിരി കോളേജിൽ വിദ്യാർത്ഥിയായിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെ ദേശീയപ്രസ്ഥാനങ്ങളോടു് ആകർഷിക്കപ്പെട്ടു. നിയമലഘന പ്രസ്ഥാനത്തിൽ പങ്കെടുത്തു് അറസ്റ്റ് വരിച്ചു.

കാശിവിദ്യാപീഠത്തിലെ പഠനകാലഘട്ടം മാർക്സിസ്റ്റ് ആശയങ്ങളോടു് താൽപര്യം വർദ്ധിപ്പിച്ചു. തികഞ്ഞ കമ്മ്യൂണിസ്റ്റുകാരനായാണ് കേരളത്തിൽ തിരിച്ചെത്തിയത്. പൊന്നാനി ബീഡിതൊഴിലാളി പണിമുടക്കിൽ പങ്കെടുത്തു് അറസ്റ്റ് വരിച്ചു. നവയുഗം വാരികയുടെ പത്രാധിപരായിരുന്നു. പാർട്ടി പിളർന്നപ്പോൾ സി. പി. ഐ.-യിൽ ഉറച്ചുനിന്നെങ്കിലും അവസാനകാലത്തു് പാർട്ടിയിൽ നിന്നും അകന്നു. ജവഹർലാൽ നെഹ്രു സർവ്വകലാശാലയിൽ ഇന്ത്യൻ കമ്മ്യൂണിസ്റ്റ് ചരിത്രം തയ്യാറാക്കാനുള്ള പഠനത്തിനിടെ 1976 ജൂലൈ 3-ന് അന്തരിച്ചു. പദ്മം ജീവിതപങ്കാളിയായിരുന്നു.

പിൻകുറിപ്പ്

- സായാഹ്ന പുറത്തിറങ്ങുന്ന ഈ ഫോൺ പിഡിഎഫുകൾ വായിക്കുവാനായി ഒരിക്കലും ഒരു കമ്പ്യൂട്ടറോ ഡെസ്ക്ടോപ്പ് ആപ്ലിക്കേഷനുകളോ ആവശ്യമില്ല. ആധുനിക മനുഷ്യന്റെ സന്തതസഹചാരിയായ സ്മാർട്ട് ഫോണുകളുടെ സ്ക്രീനിൽ തന്നെ വായിക്കുവാൻ തക്ക രീതിയിലാണ് ഈ പിഡിഎഫുകൾ വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഫോണിന്റെ വീതിക്കു നിജപ്പെടുത്തിയ രീതിയിലാണ് മാർജിനുകൾ ചിട്ടപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്.
- പിഡിഎഫ് പ്രമാണങ്ങൾ വായിക്കുവാനുള്ള പ്രയോഗങ്ങൾ എല്ലാതരം സ്മാർട്ട്ഫോണുകളിലും ഇന്ന് ലഭ്യമാണ്. എന്നിരിക്കിലും സൗജന്യമായി കിട്ടുന്ന അഡോബി അക്രോബാറ്റ് റീഡർ ആണ് ഇവയിൽ ഏറ്റവും മുന്തിയത്. അതുകൊണ്ട് അഡോബി റീഡർ ഇൻസ്റ്റാൾ ചെയ്യുകയും അതിൽ ഈ ഫോൺ പിഡിഎഫുകൾ വായിക്കുകയും ചെയ്യുക.

കെ ദാമോദരന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ 3

ഫോൺ പതിപ്പുകളുടെ കണ്ണികൾ

1. സാമൂഹ്യ പരിവർത്തനങ്ങൾ
2. രണ്ടു ലോകങ്ങൾ
3. വ്യക്തിയും പ്രസ്ഥാനവും
4. സ്ത്രീയും പുരുഷനും
5. ധാർമ്മിക മൂല്യങ്ങൾ
6. മാർക്സിസവും ഭൗതികവാദവും
7. മാർക്സിസവും മതവിശ്വാസവും
8. യേശുക്രിസ്തു മോസ്തോവിൽതന്നെ
9. ക്രിസ്തുവിന്റെ ഭക്തനോ ശത്രുവോ?
10. പ്രാർത്ഥനയും സാന്മാർഗ്ഗികബോധവും
11. പള്ളിക്കൂടത്തിലെ പ്രാർത്ഥന
12. അടിമത്തവും ക്രിസ്ത്യാനികളും
13. മാർക്സ് മുതൽ സ്റ്റാലിൻ വരെ
14. ലെനിന്റെ സംഭാവനകൾ
15. ഒക്ടോബർ വിപ്ലവത്തിന്റെ നേതൃശക്തി
16. തത്വവും പ്രയോഗവും തമ്മിലുള്ള വിടവുനീക്കണം

വെബ് പതിപ്പു കണ്ണികൾ

1. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 1
2. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 2
3. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 3
4. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 4
5. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 5
6. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 6
7. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 7
8. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 8
9. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 9
10. കെ ദാമോദരൻ: സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ ഭാഗം 10